

בבקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מגילה

לבריאות הצלחה וברכת ה' בכל לקיילא שיינדל בת אסתר רחל

הערה חשובה: המילים המודגשות הן תמצית העניינים וניתן לקרוא אותן בפני עצמן

דף ז

"לְקַיִם אֶת אֲגֵרַת הַפּוּרִים הַזֹּאת הַשְּׁנִית"

לדברי רבי אלעזר, דעת תנא קמא ורבן שמעון בן גמליאל משום רבי יוסי, שהכתוב, "לְקַיִם אֶת אֲגֵרַת הַפּוּרִים הַזֹּאת הַשְּׁנִית", בא ללמד, שבשנה מעוברת מקיימים את מצוות פורים באדר שני ולא באדר ראשון.

ולדעת החולקים על הדרשה הזו, הכתוב הזה בא ללמד ששתי תקנות היו, וכמאמר רב שמואל בר יהודה, בתחילה קבעוה בשושן, ולבסוף בכל העולם כולו.

קביעת פורים לדורות

לדברי רב שמואל בר יהודה, בשנה שניה, כלומר בשנה שאחר נס פורים, שלחה אסתר לחכמים, ובקשה קבעוני לדורות, כלומר שתהיה מצווה קבועה לדורות להיות פורים יום טוב, ולקרוא בו את המגילה, להיות לה לשם.

ומתחילה לא רצו חכמים לעשות כן, ואמרו לה, קנאה את מעוררת עלינו לבין האומות, שיאמרו האומות שאנו שמחים להזכיר מפלתן.

והשיבה להם על כך, כבר כתובה אני על דברי הימים למלכי מדי ופרס, ושם יהיו רואים מה שאירע להם על ידי ישראל. וקבלו חכמים את דבריה.

כתיבת מגילת אסתר

לדברי רב ורב חנינא ורבי יוחנן או רבי יונתן ורב חביבא, מתחילה כשבקשה אסתר מהחכמים שיכתבו מגילתה לדורות כשאר כתבי הקודש, ענו לה, נאמר בענין כתיבת מלחמות עמלק "הלא כתבתי לך שלישים במועצת וְדַעַת" (משלי כ"ב כ') "שלישים" ולא נאמר שם "הלא כתבתי לך רבעים".

כלומר, הכתוב "הלא כתבתי לך שלישים" מלמד, שבשלושה מקומות יש לנו להזכיר מלחמת עמלק ולא יותר, וכבר נכתב בשלושה מקומות:

(א) האחד בספר שמות, "וַיִּבֹא עֲמֶלֶק וַיִּלָּחֶם עִם יִשְׂרָאֵל בְּרִפְיָדָם. וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל יְהוָה בְּחַר לָנוּ אֲנָשִׁים וַיָּצֵא הַלָּחֶם בְּעֲמֶלֶק מִחַר אֲנָכִי נָצַב עַל רֹאשׁ הַגְּבָעָה וַיִּמָּטֵה הָאֱלֹקִים בְּיָדֵי ...". (שמות י"ז).

(ב) השני במשנה תורה, "זָכוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לְךָ עֲמֶלֶק בְּדָרְךָ בְּצֵאתְךָ מִמִּצְרָיִם ...". (דברים כ"ה).

(ג) והשלישי בספר שמואל, "עֲתָה לְךָ וְהִפִּיתָ אֶת עֲמֶלֶק וְהִחַרְמָתָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ וְלֹא תִחַמַּל עָלָיו וְהִמָּתָה מֵאִישׁ עַד אִשָּׁה מֵעַלְל וְעַד יוֹנֵק מִשׁוֹר וְעַד שָׂה מִגָּמֶל וְעַד חֲמוֹר ...". (שמואל א' ט"ו).

ואם כן אין לכתוב פעם נוספת עניין זה של מלחמת עמלק, ומגילת אסתר היא מענין מלחמת עמלק ולכן אין לכותבה.

ולבסוף חזרו ואמרו, שכל האמור בתורה נחשב אחד. ואם כן לא נכתב עד עתה אלא בשני מקומות:

(א) מקום אחד הוא בספר שמות ובמשנה תורה.

(ב) מקום שני הוא בספר שמואל.

ועדיין יכולים לכתוב פעם שלישית במגילת אסתר.

בבקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מגילה דף ז

לבריאות הצלחה וברכת ה' בכל לקיילא שיינדל בת אסתר רחל

דינים בשם ארבעה חכמים

כל מקום שנשנה דין בסדר מועד, על ידי ארבעת החכמים הללו, רב, ורבי חנינא, ורבי יוחנן, ורב חביבא, יש המזכירים את רבי יונתן במקום רבי יוחנן.

"כתב זאת זכרון בספר"

נתבאר, שמתחילה אמרו חכמים, שיש למנות את מלחמת עמלק שבספר שמות ואת מלחמת עמלק שמשנה תורה כשתי כתיבות של מלחמת עמלק. ולבסוף אמרו חכמים, שיש למנות את שתי הפרשות הללו ככתיבה אחת.

ונחלקו חכמים בסברא זו, בביאור הכתוב "ויאמר ה' אל משה כתב זאת זכרון בספר ושם באזני יהושע כי מחה אמתה את זכר עמלק מתחת השמים" (שמות י"ז י"ד).

לדעת רבי יהושע, שתי כתיבות שבתורה נחשבות כשתיים.

וכך הוא ביאור הכתוב: "כתב זאת", מה שכתוב כאן בספר שמות. "זכרון", מה שכתוב במשנה תורה. "בספר", מה שכתוב בנביאים בספר שמואל.

ולדעת רבי אלעזר המודעי, שתי כתיבות שבתורה נחשבות כאחת.

וכך הוא ביאור הכתוב: "כתב זאת", מה שכתוב כאן בספר שמות ומה שכתוב במשנה תורה. "זכרון", מה שכתוב בנביאים בספר שמואל. "בספר", מה שכתוב במגילה.

טומאת ידים במגילות

במסכת שבת מבואר, שחכמים גזרו על כתבי הקודש שהנוגע בהם ידיו טמאות לתרומה.

ונחלקו חכמים במגילות, האם דינן כשאר כתבי הקודש לטמא את ידי הנוגע בהן.

טומאת ידים במגילת אסתר

לדעת רבי שמעון, מגילת אסתר מטמאה את הידים כשאר כתבי הקודש. וזה כדעת רבי אליעזר המודעי שאומר שהכתוב "כתב זאת זכרון בספר" כולל את כתיבת מגילת אסתר.

ולדעת רבי יהושע, הכתוב "כתב זאת זכרון בספר" אינו כולל את מגילת אסתר, ואם כן מגילת אסתר אינה בכלל כתבי הקודש ואינה מטמאה את הידים.

וכן אמר רב יהודה אמר שמואל, שמגילת אסתר אינה מטמאה את הידים, ואף על פי שמודה רב יהודה שמגילת אסתר נאמרה ברוח הקודש, כי לא נאמרה ברוח הקודש להיכתב, אלא להיאמר בעל פה, ואינה בכלל כתבי הקודש.

טומאת ידים במגילת קהלת

לדעת רבי מאיר, מגילת קהלת אינה בכלל כתבי הקודש ואינה מטמאה את הידים. וכן דעת רבי שמעון בן מנסיא.

וכן דעת רבי יוסי, שלפי בית הלל מגילת קהלת אינה בכלל כתבי הקודש ואינה מטמאה את הידים. ורק בית שמאי אומרים שהיא בכלל כתבי הקודש ומטמאה את הידים, אבל הלכה כבית הלל.

ולדעת רבי שמעון, בית הלל אומרים שמגילת קהלת היא בכלל כתבי הקודש ומטמאה את הידים, ובית שמאי הם שאומרים שאינה בכלל כתבי הקודש ולא מטמאה את הידים, אבל אין הלכה כבית שמאי.

בבקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מגילה דף ז

לבריאות הצלחה וברכת ה' בכל לקיילא שיינדל בת אסתר רחל

סברות המחלוקת בענין קהלת

נתבאר שדעת רבי שמעון בן מנסיא כדעת האומרים שמגילת קהלת אינה מטמאה את הידים. וטעמו, משום שלדעתו כל האמור בספר קהלת מחכמת שלמה הוא, ולא דברים שנאמרו ברוח הקודש.

וחכמים שנחלקו עליו אמרו, שקהלת נאמר ברוח הקדש, ומטמא את הידים. שכן דברים שנאמרו בחכמת שלמה היו מרובים מאוד, כמו שנאמר "וַיִּדְבֶּר שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים מְשָׁל וַיְהִי שִׁירוֹ חֲמִשָּׁה וָאָלֶף" (מלכים א' ה' י"ב), ומתוך כך שדווקא קהלת נכתב ולא שאר דברים, על כרחך קהלת אינו כשאר חכמת שלמה, אלא דברים שנאמרו ברוח הקדש.

ואין לומר שבאמת קהלת הוא כשאר דברים של חכמת שלמה, וארע שאלו נכתבו ואלו לא, שהרי נאמר "אַל תוֹסֵף עַל דְּבָרָיו פֶּן יוֹכִיחַ בָּךְ וְנִכְזְבְּתָ" (משלי ל' ו'). ללמד, שדווקא את אלו הותר לכתוב ולא שאר דברים. ועל כרחך הטעם כי באלו יש מעלה על שאר דברי שלמה שנאמרו ברוח הקדש.

טומאת ידים במגילת שיר השירים

לדעת רבי יוסי ורבי שמעון, מגילת שיר השירים היא בכלל כתבי הקודש ומטמאה את הידים.

ולדעת רבי מאיר, בית הלל אומרים שמגילת שיר השירים אינה בכלל כתבי הקודש ואינה מטמאה את הידים. ורק בית שמאי אומרים שהיא בכלל כתבי הקודש ומטמאה את הידים, אבל הלכה כבית הלל.

טומאת ידים במגילת רות

לדעת רבי שמעון, מגילת רות היא בכלל כתבי הקודש ומטמאה את הידים.

אסתר ברוח הקדש נאמרה

בברייתא הובאו דברי ארבעה תנאים שלמדו מתוך האמור במגילת אסתר, שנתנה מגילת אסתר ברוח הקודש, ועל כולם ניתן להקשות.

א. רבי אליעזר אומר, ראיה לכך שמגילת אסתר נאמרה ברוח הקודש, שנאמר בה, "וַיָּבֹא הָמֶן וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ מֶה לַעֲשׂוֹת בְּאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ וַיֹּאמֶר הָמֶן בְּלָבוֹ לְמִי יִחַפֵּץ הַמֶּלֶךְ לַעֲשׂוֹת יָקָר יוֹתֵר מִמֶּנִּי" (אסתר ו' ו'). ואם לא נאמרה המגילה ברוח הקדש, מנין ידעו כותבי המגילה, מה אמר בלבו?

ודחו ראיה זו, כי אפשר שידעו מסברא שאמר כן בלבו, שכן כששאל אותו המלך מה לעשות יקר לאיש אשר חפץ ביקרו, הפריז מאוד בטובה שיש לעשות לו, אם כן, ודאי היה סבור שהוא אותו האיש שהמלך חפץ ביקרו.

ב. רבי עקיבא אומר, ראיה לכך שמגילת אסתר נאמרה ברוח הקודש. שנאמר בה "וַיִּבְהַגֵּיעַ יְתֵר אֶסְתֵּר בַּת אֲבִיחַיִל זִיד מֶרְדֳּכָי אֲשֶׁר לָקַח לוֹ לְבַת לָבוֹא אֶל הַמֶּלֶךְ לֹא בִקְשָׁה דָבָר כִּי אִם אֶת אֲשֶׁר יֹאמֶר הָגִי סָרִיס הַמֶּלֶךְ שְׁמֵר הַנְּשִׁים וַתְּהִי אֶסְתֵּר נִשְׂאֵת חַן בְּעֵינֵי כָּל רְאִיָּה" (אסתר ב' ט"ו). ואם לא נאמרה המגילה ברוח הקדש, מנין ידעו כותבי המגילה, שנשאה חן בעיני כל רואיה?

ודחו ראיה זו, כי אפשר שידעו זאת מסברא, שהרי נעשה לה נס, שכל אחד ואחד נדמתה לו כאומתו, כפי שיתבאר בהמשך המסכת, והיו אומרים בפיהם, זו משלנו היא, ועל ידי זה ידעו שנשאה חן בעיני כל רואיה.

ג. רבי מאיר אומר, ראיה לכך שמגילת אסתר נאמרה ברוח הקודש, שנאמר בה על מה שרצו בגתן ותרש להרוג את אחשורוש, "וַיִּוָּדַע הַדָּבָר לְמֶרְדֳּכָי וַיִּגַּד לְאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר לְמֶלֶךְ בְּשֵׁם מֶרְדֳּכָי" (אסתר ב' כ"ב), ועל כרחך נודע לו הדבר ברוח הקודש שנגלה עליו.

ודחו ראיה זו, כי אפשר שידעו על ידי ששמע

בבקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מגילה דף ז

לבריאות הצלחה וברכת ה' בכל לקיילא שיינדל בת אסתר רחל

הדבר מבגתן ותרש שדברו בלשונם לשון טרשים, והיו סבורים שאינו מבין לשונם, כמאמר רבי חייא בר אבא בהמשך המסכת.

ד. רבי יוסי בן דורמסקית אומר, ראייה לכך שמגילת אסתר נאמרה ברוח הקודש, שנאמר בה "עֲשֶׂת בְּנֵי הַמֶּן בֶּן הַמְדָתָא צִרְר הַיְהוּדִים הָרְגוּ וּבְבִזָּה לֹא שָׁלְחוּ אֶת יָדָם" (אסתר ט' י'). ואם לא נאמרה המגילה ברוח הקדש, **מנין ידעו** כותבי המגילה, שאף במקומות רחוקים לא שלחו ידם בבזה?

ודחו ראייה זו, כי אפשר ששלחו שלוחים מכל המקומות, לומר דבר זה למרדכי ואסתר, שלא ירע למלך.

עד כאן דברי ארבעת התנאים בברייתא, והטעם שדחו את ראיותיהם.

ה. אמר שמואל, אם הייתי שם עם התנאים הללו, הייתי אומר דבר שהוא עדיף על דברי כולם, שהייתי מביא ראייה אחרת לכך שמגילת אסתר נאמרה ברוח הקודש.

והראיה היא, שנאמר במגילה, "**קִיְמוּ וְקַבְּלוּ** הַיְהוּדִים עֲלֵיהֶם וְעַל זָרְעָם וְעַל כָּל הַנְּלוּיִם עֲלֵיהֶם וְלֹא יַעֲבֹר לְהִיּוֹת עֹשִׂים אֶת שְׁנֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה כְּכַתְּבָם וְכַזְּמָנָם בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה" (אסתר ט' כ"ז).

מלמד שקיימו למעלה מה שקבלו למטה. ואם לא נאמרה המגילה ברוח הקדש, **מנין ידעו** כותבי המגילה, מה קבלו למעלה?

ואמר רבא, לדברי כל התנאים יש פירכא, כלומר יש להקשות עליהם כפי שנתבאר, חוץ מדברי שמואל, שאין להם פירכא.

ואמר רבינא, היינו דאמרי אינשי, טבא חדא פלפלתא חריפתא, ממלי צני קרי, כלומר טובה פלפלת חריפה אחת, שאף על פי שהיא קטנה נותנת טעם הרבה, ממלא סל דלעת, שאינה נותנת טעם כל כך, אף על פי שהיא גדולה.

ו. רב יוסף הביא ראייה נוספת לכך שמגילת אסתר נאמרה ברוח הקודש, שנאמר בה, "וְהַיָּמִים הָאֵלֶּה נִזְכָּרִים וְנַעֲשִׂים בְּכָל דּוֹר וְדוֹר מִשְׁפָּחָה וּמִשְׁפָּחָה מְדִינָה וּמְדִינָה וְעִיר וְעִיר וַיְמִי הַפּוֹרִים הָאֵלֶּה לֹא יַעֲבֹרוּ מִתּוֹךְ הַיְהוּדִים וְזָכָרָם לֹא יִסּוּף מִזָּרְעָם" (אסתר ט' כ"ח). ואם לא נאמרה המגילה ברוח הקדש, **מנין ידעו** כותבי המגילה מה יהיה בעתיד?

ז. רב נחמן בר יצחק הביא ראייה נוספת לכך שמגילת אסתר נאמרה ברוח הקודש, מסוף הכתוב, "**וְזָכָרָם לֹא יִסּוּף מִזָּרְעָם**", שכן אם לא נאמרה המגילה ברוח הקדש, **מנין ידעו** כותבי המגילה מה יהיה בעתיד?

"וּמְשַׁלּוּחַ מְנוֹת אִישׁ לְרַעְהוּ וּמִתְנֹת לְאַבְיוֹנִים"

בענין מצוות יום הפורים נאמר, "לַעֲשׂוֹת אוֹתָם יָמֵי מִשְׁפָּחָה וְשִׁמְחָה וּמְשַׁלּוּחַ מְנוֹת [=מיני מעדנים] אִישׁ לְרַעְהוּ וּמִתְנֹת לְאַבְיוֹנִים" (אסתר ט' כ"ב).

וביאר רב יוסף כיצד מקיימים מצוות אלו. "**וּמְשַׁלּוּחַ מְנוֹת אִישׁ לְרַעְהוּ**", "מְנוֹת" לשון רבים, אבל "לְרַעְהוּ" לשון יחיד, מכאן שיש לתת **שתי מנות לאיש אחד**.

"**וּמִתְנֹת לְאַבְיוֹנִים**", "וּמִתְנֹת" לשון רבים, וכמו כן "לְאַבְיוֹנִים" לשון רבים, ומכאן שיש לתת **שתי מתנות לשני אביונים, לכל אחד מהם מתנה אחת**.

קיום משלוח מנות ומתנות לאביונים באחד

רבי יהודה נשיאה שלח לרבי אושעיא בפורים שתי מנות. (א) ירך של עגל משולש, כלומר שלישי לבטן, שהוא משובח. (ב) גרבא דחמרא כלומר חבית יין.

שלח רבי אושעיא לומר לרבי יהודה נשיאה, קיימת בנו "**וּמְשַׁלּוּחַ מְנוֹת אִישׁ לְרַעְהוּ וּמִתְנֹת לְאַבְיוֹנִים**", כלומר, מאחר ששלחת שתי מנות, קיימת בכך משלוח מנות, ומאחר שאני עני, קיימת בי ומתנות לאביונים.

משלוח מנות של רבה למרי בר מר

בבקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מגילה דף ז

לבריאות הצלחה וברכת ה' בכל לקיילא שיינדל בת אפטר רחל

רבה שלח למרי בר מר ביד אביי משלוח מנות, שק מלא תמרים וכוס מלא קמח של אבשונא, שנתייבשו החיטים בתנור בעודן כרמל, וקמח שלהם מתוק לעולם.

אמר לו אביי לרבה, עכשיו יאמר עליך מרי בר מר, אי חקלאה מלכא ליהוי דיקולא מצואריה לא נחית כלומר אם בן כפר נעשה מלך, הסל שהיה רגיל להוליך עמו בעודנו בן כפר, שמאכיל ממנו לבהמתו, אינו מורידו מראשו. שכך אתה, אף על פי שנעשית מלך וראש בפומבדיתא, אתה שולח לו דברים המצויים לכל.

משלוח מנות של מרי בר מר לרבה

לאחר שקיבל מרי בר מר את מה ששלח לו רבה, שלח הוא לרבה משלוח מנות, שהיה סל מלא בתבלין הנקרא זנגויל וכוס מלא בפלפלת ארוכה.

אמר אביי, עכשיו יאמר על כך רבה, אני שלחתי לו דברים מתוקים, והוא שולח לי דברים חריפים.

אכילת אביי בבית מרי בר מר

אמר אביי, כשיצאתי מביתו של רבה ללכת לבית אבא מרי בר מר הייתי שבע, וכשהגעתי לביתו של אבא מרי בר מר, הביאו לפני ששים קערות של ששים מיני קדרה, ואכלתי בהם ששים מנות, והתבשיל האחרון היה צלי קדר, ואף אותו אכלתי כל כך בתיאבון, עד שרציתי לאכול גם את הקערה עצמה אחר המאכל.

ללשון ראשון בגמרא, הסיבה לכך שאכל כל כך, כי באמת היה לו מקום הרבה במעיו לאכול, וכמאמר בני האדם, כפין עניא ולא ידע כלומר העני רעב ואינו יודע.

וללשון שני בגמרא, באמת היה שבע מתחילה, אלא שלדברים מבושמים תמיד נמצא מקום נוסף במעיים, וכמאמר בני האדם, רווחא לבסימא שכיח כלומר נמצא מקום ורווח במעיים לדבר מתוק ומבוסס.

החלפת סעודה

אביי בר אבין ורבי חנינא בר אבין היו מחליפים סעודותיהם זה עם זה, שנה אחת היה זה אוכל אצל זה, ובשנה השניה היה זה אוכל אצל זה.

מיחייב איניש לבסומי בפוריא

אמר רבא, מיחייב איניש לבסומי בפוריא, כלומר, חייב אדם להשתכר בין בפורים, עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי.

רבה שחט את רבי זירא על ידי שכרות

רבה ורבי זירא עשו סעודת פורים יחד, נשתכרו בסעודה, קם רבא ושחט את רבי זירא, למחרת התפלל עליו והחייהו.

לשנה אחרת אמר לו רבא לרבי זירא, יבוא מר, ונעשה סעודת פורים יחד. השיב לו רבי זירא, לא בכל שעה ושעה מתרחש נס.

סעודת פורים שאכלה בלילה

אמר רבא, סעודת פורים שאכלה בלילה, כלומר בליל ארבעה עשר באדר, לא יצא ידי חובתו.

שנאמר "לְעֵשׂוֹת אוֹתָם יְמֵי מְשֻׁתָּה וְשִׂמְחָה", משתה ושמחה ביום ולא בלילה.

שמע דבר חדש וחזר עליו ארבעים פעמים

רב אשי היה יושב לפני רב כהנא ביום הפורים, ונתאחר היום ולא באו התלמידים

בקיצור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מגילה דף ז

לבריאות הצלחה וברכת ה' בכל לקיילא שיינדל בת אפטר רחל

לבית המדרש.

שאל האחד, מדוע לא באו חכמים היום לבית המדרש? והשיב לו חבירו, שמא טרודים הם בסעודת פורים.

חזר ושאל, וכי לא היו יכולים לאכול בליל ארבעה עשר? והשיב לו, וכי לא שמע כבודו את דברי רבא, שסעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובתו?

חזר ושאל, האם כך אמר רבא? והשיב לו, כן.

חזר על כך ארבעים פעמים כדי שיזכור זאת היטב, עד שדומה לו כדבר שמונח בכיסו.

מלאכות שמותר לעשות ביום טוב

שלושים ותשע מלאכות נאסרו בשבת, הן [=אבות מלאכות] וכל הדומה להן [=תולדות].

ולדברי הכל, ביום טוב הותרו המלאכות לצורך הכנת אוכל נפש, כגון לשחוט, ולבשל, ולאפות.

שנאמר, "כָּל מְלָאכָה לֹא יַעֲשֶׂה בָּהֶם אֶדְ אֲשֶׁר יֵאָכֵל לְכָל נֶפֶשׁ הוּא לְבַדּוֹ יַעֲשֶׂה לָכֶם" (שמות י"ב ט"ז).

ולדעת משנתנו, מותר לעשות ביום טוב רק מלאכה שבה מכינים את האוכל עצמו, כגון שחיטה ובישול, אבל אסור לעשות ביום טוב מלאכה שבה מכין את מה שמכשיר את עשיית האוכל, כגון לייצר סכין לשחיטה, ולייצר סיר לבשל בו, שנאמר "הוא לְבַדּוֹ יַעֲשֶׂה לָכֶם", "הוא" מיעוט הוא, לומר "הוא" ולא מכשיריו. וזהו ששנינו במשנתנו, אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד.

והכתוב "לָכֶם", נדרש כך, "יַעֲשֶׂה לָכֶם" ולא לנוכרים, שלא הותרו מלאכות ביום טוב אלא לצורך אוכל נפש של ישראל.

ולדעת רבי יהודה, פעמים הותרו מלאכות ביום טוב גם לצורך הכנת מכשירי אוכל נפש, וזאת כשלא יכלו לעשות זאת מערב יום טוב, שכן נאמר, "הוא לְבַדּוֹ יַעֲשֶׂה לָכֶם", והכתוב "לָכֶם" ריבוי הוא, לומר "לָכֶם" לכל צרככם, ובכלל זה מכשירי אוכל נפש.

והמיעוט "הוא" בא ללמד, שדווקא כשלא יכלו לתקן את מכשירי אוכל נפש מערב יום טוב, מותר לתקנם ביום טוב, אבל אם יכלו לעשות זאת מערב יום טוב, אסור לעשות זאת ביום טוב.

המחלל שבת או יום טוב

המחלל את השבת בעשיית אחת מהמלאכות האסורות בשבת, אם עשה במזיד בפני עדים ואחר שהתרו בו שלא יעשה, הרי זה נסקל, ואם עשה בלא עדים והתראה הוא חייב כרת, ואם עשה בשוגג חייב קרבן חטאת.

והמחלל יום טוב במזיד בעשיית אחת מהמלאכות האסורות ביום טוב לוקה ארבעים מלקות.

חילוק בין שבת ויום הכפורים

יום הכפורים נאסרו בו כל שלושים ותשע המלאכות כמו בשבת, ולא הותרו בו מלאכות אוכל נפש, ומכל מקום, יש דברים שבהם יש חילוק בין שבת ליום הכפורים.

א. עונשו של מחלל.

העושה מלאכה בשבת בפני עדים ואחר שהתרו בו שלא יעשה, נענש בידי אדם, שהוא נידון בבית דין לסקילה.

והעושה מלאכה ביום הכפורים, עונשו כרת בידי שמים, ואינו נענש בידי אדם. ובהמשך יתבאר בעזה"י, אם כן הדין גם כשהתרו בו, או שכשהתרו בו יש בו מלקות.

ב. חיוב תשלומין.

מי שעשה מלאכה בשבת, ובאותה מלאכה מתחייב לשלם ממון, כגון שהדליק ממון חבירו בשבת, שבכך עשה מלאכת הבערה

בבקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מגילה דף ז

לבריאות הצלחה וברכת ה' בכל לקיילא שיינדל בת אפטר רחל

בשבת, וגם מתחייב ממון חבירו, שמזיקו, מאחר שעל פעולתו זו הוא מתחייב בנפשו,

הרי זה **פטור מתשלומים**.

שנאמר, "וְלֹא יִהְיֶה אָסוֹן עָנוּשׁ יַעֲנִשׁ" (שמות כ"א כ"ב), לומר, דווקא כשאין אסון ואינו מתחייב בנפשו, משלם ממון, אבל אם היה אסון, ומתחייב על כך בנפשו, פטור מתשלומים.

ויש מי שאומר, שדווקא עושה מלאכה בשבת שהוא מתחייב מיתה בידי אדם, נפטור בכך מתשלומים, אבל העושה מלאכה ביום הכפורים, מאחר שאינו מתחייב מיתה בידי אדם, אף על פי שחייב כרת בידי שמים, אינו נפטור בכך מתשלומים.

ונמצא שלדעה זו יש חילוק נוסף בין שבת ליום הכפורים, שבשבת, העושה מלאכה ומזיק, פטור מתשלומים, וביום הכפורים, העושה מלאכה ומזיק לחבירו, חייב בתשלומים.

ודעת משנתנו, כדעת רבי נחניא בן הקנה, שיום הכפורים שווה לשבת לדין זה, ומאחר שמתחייב כרת, פטור מתשלומי ממון.

עונש עבירה שיש בה כרת

לדברי הכל, מי שעבר במזיד עבירה שעונשה כרת, ולא היו עדים והתראה בדבר, הרי זה נענש כרת בידי שמים ולא נענש עונש אחר.

ונחלקו חכמים מה דינו, כשהתרו בו קודם העבירה שלא יעשה, ועבר על ההתראה, ועשה את העבירה בפני עדים.

לדעת רבי חנינא בן גמליאל, כל עבירה שעונשה כרת, אם התרו בו קודם שיעבור, שלא יעשה, ועבר על ההתראה, ועשה בפני עדים, הרי זה לוקה על כך.

ומאחר שלקה, נפטור מהכרת, שנאמר "אֲרַבְּעִים יִכּוּן לֹא יִסֹּף פֶּן יִסֹּף לְהַכְתּוֹ עַל אֶלֶּה מִכָּה רַבָּה וְנִקְלָה אֲחִיף לְעֵינַיִךְ" (דברים כ"ה ג'). לומר לך, כיון שלקה, הרי הוא כאחיד.

ולדברי רב נחמן, אין מי שחולק על רבי חנינא בן גמליאל, לומר, שזה לוקה ולא יפטור מכרת.

ולדברי רבי יוחנן, חבריו של רבי חנינא בן גמליאל חלוקים עליו, ואומרים, אף על פי שהוא לוקה, אינו נפטור בכך מהכרת, ונמצא שכשהתרו בו הוא לוקה ומתחייב כרת.

ואמר רבא, שיש להביא ראיה ממשנתנו שכן דעת חכמים, שכן מבואר במשנתנו שיום הכפורים עונשו בידי שמים, ומשמע שכן הדין לעולם, אף אם התרו בו ולוקה, וזאת, משום שגם כשלוקה, עדיין ענוש כרת בידי שמים.

ורב נחמן ורב אשי דחו ראיה זאת וישבו את משנתנו באופן אחר

רב נחמן אמר, שניתן להעמיד את משנתנו כדעת רבי יצחק, האומר, שאין מלקות כלל בחייבי כריתות, כמבואר להלן, ולעולם עונשו כרת.

ורב אשי אמר, שניתן להעמיד את משנתנו אף כרבי חנינא בן גמליאל, האומר, שיש מלקות או כרת, ומה ששנינו שיום הכיפורים עונשו בידי שמים, כי זה עיקר עונשו.

ולדעת רבי יצחק, אין מלקות כלל בכל חייבי כריתות, ולעולם, אף אם התרו בו, מתחייב כרת ואינו לוקה.

והטעם לכך, כי כל חייבי כריתות של עריות היו בכלל הכתוב "וְנִכְרְתוּ הַנְּפָשׁוֹת הָעֹשֶׂת מִקָּרֶב עַמָּם" (ויקרא י"ח כ"ט).

והסיבה שנאמר באיסור אחותו כרת בפני עצמו, "וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אָחִיתוֹ בֵּת אָבִיו אוֹ בֵּת אִמּוֹ וְרָאָה אֶת עֲרוֹתָהּ וְהָיָה תְרָאָה אֶת עֲרוֹתוֹ חֶסֶד הוּא וְנִכְרְתוּ לְעֵינַי בְּגֵי עַמָּם עֲרוֹת אָחִיתוֹ גְּלוּ עוֹנוֹ יִשְׂא" (ויקרא כ"י ז'). ללמד שעונשה כרת בלבד, ולא מלקות, אף אם התרו בהם, ומכאן לכל חייבי כריתות שדינם כן.